

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Keski-Suomen hyvinvointialue

**Ikääntyneiden asumispalveluiden
myöntämisperusteet 1.1.2026 alkaen**

Sisällys

1	Johdanto	2
2	Ikääntyneiden asumispalveluiden myöntämiseen liittyvät arviointimenetelmät ja huomioitavat asiat	2
3	Ikääntyneiden asumispalvelut	3
3.1	Myöntämisperusteet iäkkäiden tilapäiseen ja lyhytaikaiseen ympärivuorokautiseen palveluasumiseen tai laitospalveluun	3
3.1.1	Palvelutarpeen arviointijakson myöntäminen	3
3.1.2	Tehostettu toimintakykyä vahvistavan lyhytaikaisjakson myöntäminen..	4
3.1.3	Omaishoidon vapaan aikainen hoitojakso tai omaishoitoon rinnastettavissa asemassa olevien vapaiden myöntäminen.....	4
3.1.4	Tilapäisen asumisen myöntäminen.....	4
3.2	Myöntämisperusteet iäkkäiden perhehoitoon	4
3.3	Myöntämisperusteet iäkkäiden yhteisölliseen asumiseen	5
3.4	Myöntämisperusteet iäkkäiden ympärivuorokautiseen palveluasumiseen	7
3.5	Myöntämisperusteet iäkkäiden pitkäaikaiseen laitospalveluun	8
3.6	Asuminen yksityisessä asumispalvelussa ilman hyvinvointialueen palvelupäätöstä	9

1 Johdanto

Tässä asiakirjassa käsitellään Keski-Suomen ikääntyneiden asumispalvelujen myöntämisperusteita. Tavoitteena on, että keskisuomalaiset ikääntyvät henkilöt, pääosin yli 65-vuotiaat saavat palvelut oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti. Iäkkäällä henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta. (980/2012, päiv. 11/2020, 3§) Palveluille on määritelty aluevaltuuston hyväksymät palvelukuvaukset, palvelujen myöntämisen perusteet, jotka ohjaavat palvelujen myöntämistä. Myönnettyjen palvelujen perusteella määritellään asiakkaalle asiakasmaksut. Myöntämisen perusteita arvioidaan säännöllisesti osana vuosittaista talousarviota ja käyttösuunnitelmaa sekä päivitetään tarvittaessa.

Asumispalveluilla tarkoitetaan perhehoitoa, tilaispäisasumista, yhteisöllistä asumista, ympärivuorokautista palveluasumista sekä pitkäaikaista laitospalvelua.

Hyvinvointialueen toiminta perustuu Lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021), Lakiin hyvinvointialueesta (611/2021), Lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), Sosiaalihuoltolakiin (1301/2014) ja -asetukseen (607/83), terveydenhuoltolakiin (1326/2010), Lakiin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (ns. vanhuspalvelulaki 980/2012, päiv. 11/2020) sekä Sosiaali- ja terveysministeriön antamaan Laatusuositukseen aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027.

Rintamatunnuksen omaavien veteraanien ja sotainvalidien palvelujen myöntämistä ohjaavat Rintamaveteraanien kuntoutuksesta annettu laki (1988/1184).

2 Ikääntyneiden asumispalveluiden myöntämiseen liittyvät arviointimenetelmät ja huomioitavat asiat

Hyvinvointialueen käytössä on asiakkaiden palvelutarpeen ja toimintakyvyn arviointiin RAI- arviointijärjestelmä (Resident Assessment Instrument). Toimintakyvyn arvioinnin (RAI) tuottama tieto ohjaa osaltaan asiakkaiden palvelujen järjestämiseen siten, että asiakkaalle myönnetään mahdollisimman oikea- aikaisia ja -sisältöisiä palveluja kotiin tai he ohjautuvat hoidon vaativuuden mukaan tarkoituksenmukaiseen asumisen palveluun.

Keskeisimmät RAI –toimintakykymittarit, joita käytetään kokonaisarvioinnissa ovat:

- arkisuoriutuminen perustoiminnot (ADL-H, 0–6)
- arkisuoriutuminen välinetoiminnot (IADLCH, 0–6)
- kognitiiviset taidot (CPS, 0–6)

- palvelutarve (MAPLe 1–5)
- yksilöllisen tarpeen ja tilanteen mukaan hyödynnetään muita RAI-toimintakykymittareita.

Kun asumispalvelupaikka järjestyy, ilmoitus paikan vastaanottamisesta tulee tapahtua viipymättä, viimeistään seuraavana arkipäivänä. Vuokrasopimus laaditaan astumaan voimaan paikan vastaanottamisesta seuraavana arkipäivänä. Tämän jälkeen asiakas tai hänen läheisensä sopivat asumispalveluysikköön muuton ajankohdan. Asiakkaan tulee siirtyä asumispalveluysikköön heti, viimeistään 2 vuorokauden sisällä paikan vastaanottamisesta. Pitkäaikaiseen asumispalveluun siirryttäessä edellytetään hakemaan KELA:sta eläkkeensaajan asumistukea sekä ylintä eläkkeensaajan hoitotukea.

Jos sairaalassa tai lyhytaikaisessa hoitopaikassa oleva asiakas ei hyväksy hänelle esitettyä asumispalvelupaikkaa, tulee asiakkaan kuitenkin siirtyä kyseiselle paikalle perusteettoman sairaalahoidon tai lyhytaikaishoidon välttämiseksi. Paikalle siirrytään välittömästi. Tämän jälkeen asiakas voi hakea vaihtoa haluamaansa kohteeseen ja vaihto järjestetään paikkatilanteen sen salliessa.

3 Ikääntyneiden asumispalvelut

3.1 Myöntämisperusteet iäkkäiden tilapäiseen ja lyhytaikaiseen ympärivuorokautiseen palveluasumiseen tai laitospalveluun

Tilapäistä asumista järjestetään henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee asumisensa järjestämisessä lyhytaikaista ja kiireellistä apua. Säännöllistä lyhytaikaista hoitoa järjestetään ympärivuorokautisessa palveluasumisen yksikössä tai laitospalvelussa asiakkaille, joilla on ympärivuorokautisen hoidon ja seurannan tarve, mm. omaishoidon tuen vapaapäivien ajalle. Asiakkaan toimintakyvyn salliessa palvelu toteutetaan ensisijaisesti perhehoidossa.

3.1.1 Palvelutarpeen arviointijakson myöntäminen

Sairaalajakson päätteeksi on tarve asiakkaan toimintakyvyn ja hoidon arvioinnille, jota ei voi toteuttaa asiakkaan kotona.

- Kotona asuvalle asiakkaalle, jonka toimintakyky on oleellisesti heikentynyt ja hänellä on riski joutua raskaampiin palveluihin ja joka hyötyy moniammatillisesta kuntoutuksesta sekä arvioinnista. Kotihoidon, omaishoidon ja yhteisöllisen asumisen asiakkaalle voidaan myöntää arviointijakso yksittäisenä jaksena.

3.1.2 Tehostettu toimintakykyä vahvistavan lyhytaikaisjakson myöntäminen

- Asiakas, jolla on halu asua kotona ja hänellä on tunnistettu potentiaalia toimintakyvyn vahvistamiseen, ja hän on halukas jatkamaan kotikuntoutusta esim. etäyhteyden avulla
- Asiakkaalla on riittävät kognitiiviset taidot annettuun ohjaukseen
- Jaksolle voidaan ohjautua joko sairaalasta tai kotoa asiakasohjauksen kautta tai jakso voi olla jatkoa arviointijaksolle
- RAI-toimintakykyarviota hyödynnetään asiakkaiden palveluihin ohjautumisessa mahdollisuuksien mukaan, jakson tavoitteiden asettamisessa ja jatkohoidon suunnittelussa.

3.1.3 Omaishoidon vapaan aikainen hoitojakso tai omaishoitoon rinnastettavissa asemassa olevien vapaiden myöntäminen

- Omaishoitajan / omaishoitoon rinnastettavassa asemassa olevan lakisääteisten vapaapäivien järjestämiseksi 2–3 vrk/kk. Vapaat myönnetään asiakasohjauksesta.
- Harkinnanvaraisesti asiakasohjaajan tekemän palvelutarpeen arvioinnin perusteella 1–4 päivää kuukaudessa omaishoidon tuen myöntämisperusteiden mukaisesti. Jakso tukee raskaassa hoitotilanteessa olevaa omaishoitajaa. Jakso on järjestetty omaisen tai läheisen jaksamisen tueksi, silloin kun asiakas on samassa taloudessa asuvan omaisen pääasiallisessa hoidossa.

3.1.4 Tilapäisen asumisen myöntäminen

- Kriisitilanteissa, jolloin asiakas ei voi olla kotona ja tarvitsee ympärivuorokautisesti tilapäistä asumista asumispalveluissa. Äkillisissä tilanteissa hoitojakso voidaan aloittaa ilman palvelutarpeen tarkempaa selvittelyä ja palvelutarpeen arviointi tehdään hoitojakson aikana
- Tilapäistä asumista ei järjestetä asunnon remontin ajaksi

3.2 Myöntämisperusteet iäkkäiden perhehoitoon

Pitkäaikaista perhehoitoa myönnetään asiakkaalle, joka

- ei pärjää kotona, ja jonka palvelutarpeisiin voidaan perhehoidolla tarkoituksenmukaisella tavalla vastata
- kokee turvattomuutta, ahdistuneisuutta, yksinäisyyttä kotiin annettavista palveluista huolimatta
- tarvitsee toisen henkilön ohjausta, tukea tai läsnäoloa arjessa enemmän kuin kotiin annettavilla palveluilla voidaan tai on tarkoituksenmukaista häntä tukea, mutta asiakas ei täytä ympärivuorokautisen palveluasumisen kriteereitä.

Lyhytaikaista perhehoitoa myönnetään

- Omaishoitajan tai omaishoitajaan rinnastettavassa asemassa olevan vapaapäivien ajaksi
- Äkilliset muutokset elämäntilanteissa.
- Asiakkaan toimintakykyä tukevana jaksena esim. sairaalahoidon jälkeen
- Tukemaan kotona asumista. Säännöllistä lyhytaikaista perhehoitoa voidaan myöntää 2–5 vrk/kk, myönnetty vrk tulee käyttää säännöllisesti kuukausittain.
- Asiakkaalle voidaan järjestää perhehoitoa hänen omassa kodissaan, kun se vastaa parhaiten asiakkaan tarpeita sekä ylläpitää tai edistää hänen toimintakykynsä säilymistä.

Perhehoitoon ei sovellu henkilö, joka

- tarvitsee jatkuvaa ympärivuorokautista tai sairaalatasoista hoitoa
- käyttäytymisellään vaarantaa muiden tai itsensä turvallisuutta eikä käyttäytymistä saada hallintaan niin, että perhehoitajan tai muiden perhekodissa asuvien henkilöiden turvallisuus voidaan taata.
- ei kykene liikkumaan itsenäisesti tai tarvitsee liikkumiseen ja siirtymiseen sellaisia apuvälineitä, joiden käyttäminen ei ole mahdollista perhehoitokodissa
- tarvitsee jatkuvasti päivittäisissä toiminnoissaan kahden henkilön apua

3.3 Myöntämisperusteet iäkkäiden yhteisölliseen asumiseen

Yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa asiakkaalla on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa (SKET). Yhteisöllistä asumista järjestetään korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta henkilölle, joka tarvitsee sitä alentuneen toimintakyvyn tai kohonneen hoidon ja huolenpidon tarpeen vuoksi. Yhteisöllisen asumisen asiakkaalla tulee olla tarve säännöllisille palveluille. Sosiaalipalvelut myönnetään asiakkaalle kotihoidon käynti- ja aikaperusteisena palveluna ja tukipalveluina.

Yhteisöllisen asumisen myöntäminen

Alla olevien kohtien 1. ja 2. sekä määriteltyjen RAI-arvioinnin tuloksien täyttyminen ovat perusedellytykset yhteisöllisen asumisen myöntämiselle. Asiakkaan yksilöllistä kokonaistilannetta arvioitaessa huomioidaan kohdat 3 tai 4. Yhteisöllisen asumisen myöntämisen perusteita ovat:

1) Asiakkaalla täyttyvät kotihoidon myöntämisen perusteet

- Säännöllisen kotihoidon asiakkuus muodostuu palvelutarpeen arvioinnin kautta tai
- Asiakkaalla on olemassa oleva säännöllisen kotihoidon asiakkuus
- Kotiin vietävien ja tukipalveluiden kautta ei asiakkaan tuen tarpeisiin voida riittävällä tavalla vastata

2) Asiakkaan toimintakyky yhteisölliseen asumiseen

- Asiakas on fyysiseltä toimintakyvyltään säännöllisesti ohjattava tai autettava, mutta hän ei ole täysin autettava kaikissa päivittäisissä toiminnoissa.
- Asiakas kykenee toimimaan annettujen ohjeiden avulla osallistumaan halutessaan sosiaaliseen elämään. Asiakkaan tulee selviytyä ilman jatkuvaa valvontaa ja kyettävä tarvittaessa hälyttämään apua käytössä olevalla turvalaitteella. Asiakas tarvitsee säännöllisesti tukea oman ravitsemuksensa hoitamiseen.
- Asiakas selviytyy öisin turvajärjestelyin ja suunniteltujen käyntien turvin.
- Asiakkaalla ei saa olla rajoitustoimenpiteitä käytössä.

3) Asiakkaan nykyiset asumisolosuhteet

Asuin- ja kotiympäristön turvallisuus ja esteettömyys arvioidaan suhteessa asiakkaan toimintakykyyn sekä tuen ja avun tarpeeseen. Kotiympäristö tai kodin sijainti ei kuitenkaan yksittäisenä tekijänä oikeuta yhteisölliseen asumiseen.

4) Turvattomuus

Asiakas kokee turvattomuutta, pelkoja tai sosiaalisen kanssakäymisen vähäisyyttä, joka vaikeuttaa merkittävästi häntä asumasta omassa yksityiskodissaan. Turvattomuus esiintyy runsaina yhteydenottoina läheisiin/kotihoitoon, lisääntyneinä käynteinä terveydenhuollossa tai toistuvina turvahälytyksinä.

Keskeisimmät RAI –toimintakykymittarit, joita käytetään kokonaisarvioinnissa ovat:

- arkisuoriutuminen perustoiminnot (ADL-H, 0–6): vähintään 1 (vähintään ohjauksen tarve: henkilökohtainen hygienia, wc:n käyttö, liikkuminen, syöminen)
- arkisuoriutuminen välinetoiminnot (IADLCH, 0–6): vähintään 5 (vähintään kolmessa eri toiminnossa erittäin runsaan avun tarvetta: aterioiden valmistus, kotitaloustyöt, lääkityksestä huolehtiminen, ostoksilla käynti, raha-asoiden hoito)
- kognitiiviset taidot (CPS, 0–6): vähintään 2 (vähintään kognition lievä heikkeneminen: päivittäiseen päätöksentekoon liittyvät kognitiiviset taidot, muisti, ymmärretyksi tuleminen)

- palvelutarve (MAPLe 1–5): vähintään 4 (vähintään suuri palvelutarve: sisältää erilaisia tekijöitä, joilla on vaikutuksia henkilön hoidon ja palveluiden tarpeeseen)
- yksilöllisen tarpeen ja tilanteen mukaan hyödynnetään muita RAI-toimintakykymittareita esimerkiksi neuropsykkiset oireet (mm. ABS 0-12: vähintään 5, BEHAV 0-2: vähintään 1), mielialaa/psykkistä tilaa kuvaavat mittarit (mm. DRS 0-14: vähintään 3 DRSSR 0-9: vähintään 4)
- Päihteiden ongelmakäyttö (mm AUDIT-C >4), arvioidaan yksilöllisesti asiakkaan mahdollisuudet asua yhteisöllisessä asumisessa

3.4 Myöntämisperusteet iäkkäiden ympärivuorokautiseen palveluasumiseen

Ympärivuorokautiseen palveluasumiseen ovat oikeutettuja korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta henkilö, jonka kotona asuminen ei ole turvallista kotihoidon/tukipalveluiden, perhehoidon tai yhteisöllisen asumisen palveluilla. Ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkailla on fyysisen, psyykkisen, kognitiivisen ja/tai sosiaalisen toimintakyvyn tai terveydentilan huomattavaa heikentymistä. Asiakkailla on säännöllistä hoivan ja/tai valvonnan tarvetta myös yöaikaan. Palvelutarve voi muuttua, jolloin asiakkaan toimintakykyä uudelleen arvioidaan, jonka perusteella asiakkaan asumismuoto voi muuttua kevyempään.

Ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntäminen:

- Toimintakyvyn arvioinnissa hyödynnettävä yksittäinen RAI-mittariarvo ei määritä palvelun myöntämistä vaan ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntäminen perustuu aina asiakkaan yksilölliseen kokonaistilanteen arviointiin.
- Asiakkaan selviytyminen omassa kodissaan, perhehoidossa tai yhteisöllisessä asumisessa ei ole mahdollista runsaiden palveluidenkaan turvin.
- Asiakkaalla on ikääntymisen johdosta huomattavasti heikentynyt fyysinen, psyykkinen, kognitiivinen ja/tai sosiaalinen toimintakyky tai terveydentila ja jatkuva ympärivuorokautinen palvelujen tai valvonnan tarve yksilöllisen toimintakyvyn kokonaisarvion perusteella. Toimintakyvyn heikentyminen on asiakkaalla pysyvää, eikä kotona pärjääminen ole enää mahdollista.
- Asiakkaan oma tahto kuullaan ympärivuorokautista palveluasumista haettaessa. Tilanteessa, jossa asiakas ei itse kykene ymmärtämään päätöstensä seurauksia ja nykyiseen asumismuotoon jääminen vaarantaa asiakkaan turvallisen hoidon toteuttamisen, tulee asiakkaan tahtoa selvittää hänen laillisen edustajansa, omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa. Tilanne voidaan arvioida tarvittaessa moniammatillisesti yhteistyössä lääkärin ja omatyöntekijänä toimivan sosiaalityöntekijän, laillisen edunvalvojan ja tarvittaessa läheisen kanssa.

RAI-toimintakykymittareista tulee täyttyä vähintään MAPLe ja IADLCH sekä molemmat seuraavista mittareista: ADL-H, CPS tai MAPLe, IADLCH ja vähintään 1 seuraavista mittareista: ADL-H, CPS sekä yksi muista mittareista/herätteistä.

Keskeisimmät RAI –toimintakykymittarit, joita käytetään kokonaisarvioinnissa ovat:

- arkisuoriutuminen perustoiminnot (ADL-H, 0–6): vähintään 3 (vähintään runsaan avun tarve: henkilökohtainen hygienia, wc:n käyttö, liikkuminen, syöminen)
- arkisuoriutuminen välinetoiminnot (IADLCH, 0–6): vähintään 6 (kaikissa viidessä toiminnossa tarvitsee suurimman mahdollisen avun tai täysin autettava: aterioiden valmistus, kotitaloustyöt, lääkityksestä huolehtiminen, ostoksilla käynti, raha-asioiden hoito)
- kognitiiviset taidot (CPS, 0–6): vähintään 3 (vähintään kognition keskivaikkea heikkeneminen: päivittäiseen päätöksentekoon liittyvät kognitiiviset taidot, muisti, ymmärretyksi tuleminen)
- palvelutarve (MAPLe 1–5): vähintään 5 (vähintään suuri palveluntarve: sisältää erilaisia tekijöitä, joilla on vaikutuksia henkilön hoidon ja palveluiden tarpeeseen) tai poikkeustilanteessa MAPLe 4 + ADL-H, IADLCH ja CPS toimintakykymittarit tulee täyttyä tällöin
- yksilöllisen tarpeen ja tilanteen mukaan hyödynnetään muita RAI-toimintakykymittareita esimerkiksi neuropsykykkiset oireet (mm. ABS 0-12: vähintään 5, BEHAV 0-2: vähintään 2) mielialaa kuvaavat mittarit (mm. DRS 0-14: vähintään 3 DRSSR 0-9: vähintään 4)
- Toimintakyvyn arvioinnissa hyödynnetään tarvittaessa RAI-toimintakykymittarin lisäksi myös muita kokonaisarviota tukevia mittareita, esim. MMSE, CERAD (vähintään keskivaikkea muistisairaus).

3.5 Myöntämisperusteet iäkkäiden pitkäaikaiseen laitospalveluun

Vanhuspalvelulain 14 §:ssä pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitospalveluna vain, jos siihen on lääketieteelliset tai asiakasturvallisuuteen liittyvät perusteet.

Sosiaalihuoltolain 22 §:n mukaan pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitoksessa vain, jos se on henkilön terveyden tai turvallisuuden kannalta perusteltua, taikka siihen on muu laissa erikseen säädetty peruste.

Sosiaalihuoltolakiin perustuva laitospalvelu lopetetaan v. 2027 loppuun mennessä.

3.6 Asuminen yksityisessä asumispalvelussa ilman hyvinvointialueen palvelupäätöstä

Mikäli asiakas on itse hakeutunut yksityisen palveluasumisen piiriin ilman hyvinvointialueen myönteistä asumispalvelun palvelupäätöstä, hänellä ei ole mahdollisuutta taloudellisiin syihin vedoten saada hyvinvointialueen järjestämää asumispalvelua ennen kuin hyvinvointialueen määrittelemät asumispalvelun myöntämisperusteet täyttyvät.